

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
Факультет соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності
Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних досліджень**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавр

на тему: **«МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ФЕЙКОВИХ
НОВИН»**

Виконав: здобувач 4 курсу
денної форми навчання
спеціальності
029 Інформаційна, бібліотечна
та архівна справа
освітньої програми
«Бібліотекознавство та
інформаційно-аналітична діяльність»
Старов Ілля Ігорович

Керівник:
кандидат наук
із соціальних комунікацій, доцент
Коржик Наталя Анатоліївна

Рецензент:
директор бібліотеки
Харківської державної академії культури
Кирпа Тетяна Олександрівна

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЯК КОМУНІКАЦІЙНОГО ФЕНОМЕНУ	
1.1. Поняття медіаграмотності у вітчизняному та зарубіжному дискурсі	5
1.2. Сучасні форми, методи і засоби формування медіаграмотності	13
РОЗДІЛ 2. ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА ЯК СУБ'ЄКТ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ	
2.1. Аналіз проєктів та блогерів, що борються з фейковими новинами	24
2.2. Контент-аналіз Інтернет-ресурсів з формування медіаграмотності користувачів	30
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку суспільства потребує від людини набуття знань та навичок медіаграмотності, оскільки інформаційний простір насичений досить великим потоком інформації, яку треба вміти правильно і розумно споживати. Медіаграмотна людина вміє сприймати, створювати, аналізувати й оцінювати медіатексти, розуміти соціокультурний і політичний контекст функціонування медіа в сучасному світі, розбирати коди та репрезентаційні системи, які використовують медіа. На сьогодні, ці базові навички є необхідними для українського суспільства в умовах інформаційної війни та складних реаліях інформаційного простру України. В Україні діяльність щодо медіаграмотності розпочала розвиватися з 2016 року з Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, схваленою Президією НАПН України. Активними в цьому напрямі є науковці та науково-педагогічні працівники, громадські організації ("Центрмедіареформ", Vox Ukraine та інші), бібліотеки (Вінницька обласна універсальна НБ, Державна бібліотека України для юнацтва (м. Київ)), лідери думки (блогери: Т. Березовец, Я. Соколова та інші).

Мета дипломної роботи полягає в дослідженні специфіки провадження медіаосвіти та медіа грамотності в навчальний, суспільний процес задля підвищення рівня медіаграмотності суспільства та набуття ним вмінь та навичок розрізняти фейкові новини та протистояти їм.

Завдання дослідження:

- дослідити особливості поняття медіаграмотності та його вплив на медіакультуру споживачів інформації;
- з'ясувати значення та вплив фейкових новин на користувачів, їх специфіку та особливості;
- проаналізувати проекти лідерів соціальної думки (бібліотеки, блогери), що борються з фейковими новинами;
- розглянути діяльність бібліотек, які впроваджують медіаграмотність.

Об'єкт дипломної роботи – медіаграмотність як інструмент протидії.

Предмет дипломної роботи – засоби, канали та інструменти протидії фейковим новинам.

Питання медіаграмотності в усьому світі та й в Україні (в період інформаційної війни) є актуальним та активно обговорюється на різних онлайн-ресурсах, конференціях, симпозиумах і тематичних зустрічах, поступово в Україні запроваджуються курси та дисципліни в закладах освіти на всіх рівнях, з 2016 року презентована концепція впровадження медіаосвіти в Україні [17]. Значний внесок в медіаосвіту та висвітлення стратегій застосування представлено таким науковцями та дослідниками як О. Гарматій [10], М. Дорош [6], В. Іванов, О. Волошенко [9], В. Іванов, Т. Іванова [10], О. Ісаєнко [7], Л. Лисенко [13], Т. Комінарець [16], Л. Петрик [19], О. В. Власюк, Т. В. Іванова, В. І. Потапова, І. С. Срібна [20], В. Іванов, О. Волошенко, В. Різун [26], та інші.

Особливості термінологічних аспектів медіаграмотності, загальні поняття, основні принципи та види, а також медіаграмотність як сучасна необхідна навичка існування в інформаційному просторі розкривають наступні науковці М. Дорош [6], І. Ладика [19], В. Іванов, О. Волошенко, О. Мокрогуза [24], Г. Марченко [23], О. Литвиненко [21] та ін.

Класичні праці М. Маклюєна та Г. Лассуєлла формують теоретичну базу для вивчення медіа проблематики. Вони формують теоретичне підґрунтя для дослідження проблем, пов'язаних з функціонуванням медіаіндустрії.

Структура дипломної роботи зумовлена метою та завданнями, робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. У вступі обґрунтовується актуальність дослідження, сформульовані цілі та завдання дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЯК КОМУНІКАЦІЙНОГО ФЕНОМЕНУ

1.1. Поняття медіаграмотності у вітчизняному та зарубіжному дискурсі

У сучасному освітньому просторі стали надзвичайно актуальними поняття «інформаційно-комунікативні технології», «медіаграмотність», «медіаосвіта», «мультимедіа».

Активне упровадження мультимедійних технологій у повсякденне життя змушує робити перебудову форм та методів навчання, що дозволить учням пристосуватися до нових умов, оволодіти якісним рівнем толерантності таким чином пристосувавшись до нового інформаційного простору. За словами канадського науковця М. Маклуена, «для того, щоб жити в сучасному суспільстві, необхідно бути медіаграмотним». Медіаграмотність розвиває критичне мислення, дозволяє користуватися інформаційним полем – телебачення, відео, радіо, пресою, інтернетом, кінематографом. Зараз діти починають користуватись комп'ютерами як споживачі та користувачі інформаційно-комунікаційних технологій із 6 років, інколи навіть раніше. Більше 600 тисяч дітей віком від 5 до 18 років в Україні користуються інтернетом, з кожним роком кількість молодих онлайн користувачів зростає більше ніж на 30%. Сучасні школи відстають із запровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, таким чином школи не сприяють мотивації учнів до навчання. У майбутньому суспільство буде більше спиратися на інформаційно-комунікативні технології такі як: штучний інтелект, хмарні обчислення, мультифункціональні гаджети, смартфони, bigdata, інтернет «розумних речей», web-технології. Вони стають джерелом подекуди неформальної та дистанційної освіти, суперечливо можуть впливати на освіту молодих поколінь і ставати провідним чинником їх соціалізації. Відсутність ефективних механізмів регуляції інформаційного ринку таким чином додає до всіх проблем недосконалий захист дітей від шкідливого медіа контенту, який може шкодити розвитку та здоров'ю. На сучасному етапі загострюється потреба в інтенсифікації та розвитку медіаосвіти, що зумовлено зовнішньою інформаційною

агресією і руйнівною пропагандою.

В умовах, що склалися медіаосвіта набуває роль фундаментальної складової у вихованні патріотизму в молоді, інформаційної безпеки у країні та формує українську ідентичність. Медіаосвіта є чинником, що гарантує відкритість освіти для сучасних знань та необхідність наближення змісту освіти до потреб і обставин повсякденного життя людини. Традиційні завдання медіаосвіти залишаються важливими і включають профілактику вразливості людей до медіа насильства та медіаманіпуляцій, запобігання поширенню медіа залежності та профілактику втечі від реальності.

20 травня 2010 р. Президія Національної академії освіти і науки затвердила Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні¹. Важливим елементом модернізації освіти в країні, що сприяє розвитку економіки знань, формуванню громадянського суспільства та створенню інформаційного суспільства, є прийняття нової редакції Національної концепції впровадження медіаосвіти. Основною метою концепції є сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, яка має стати основою гуманітарної безпеки країни, розвитку і зміцнення громадянського суспільства та протидії зовнішній інформаційній агресії, а також надання можливості дітям та молоді взаємодіяти із сучасною системою медіа в умовах інформаційного суспільства. Йдеться про комплексне навчання та формування медіа- та інформаційної грамотності й медіа культури відповідно до вікових, особистісних та інших особливостей громадян.

Неоднозначність взаємодії медіа та освіти відображається у складній понятійній системі. Як правило, такі важливі поняття, як "медіаосвіта" та "медіаграмотність", не лише окремими науковими школами, а й дослідниками трактуються у власних варіаціях.

Термін походить від латинського *medium, media* (засіб зв'язку, посередник). Сьогодні це слово використовується як синонім засобів масової інформації (друк, фотографія, радіо, телебачення, інтернет, кіно тощо). Різниця в розумінні сутності цього поняття невелика. Існує достатньо визначень основних складових

¹ Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні (<https://mediaosvita.org.ua/2013/11/18/kontseptsiia-vprovadzhenia-mediaosvity-v-ukraini/>)

медіаосвіти та ключових для неї понять, а також розвитку медіаосвіти. У багатьох англomовних країнах до кінця 20 ст. термін "медіаосвіта" трактувався переважно як медіаграмотність. На думку британського медіапедагога К. Базельгетта, існує шість ключових понять медіаосвіти: "медіаагенція", "медіакатегорії", "медіатехнології", "медіааудиторії", "медіамови" та "медіарепрезентації".

Пізніше наукова школа почала розрізняти поняття "медіаосвіта" та "медіаграмотність", визнаючи, що перше є ширшим, а друге стосується здебільшого здатності опановувати медіа технології у сфері життєдіяльності, в тому числі й у сфері освіти. Відповідно до Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, "медіаосвіта" є частиною освітнього процесу, що спрямована на формування медіакультури в суспільстві та, враховуючи розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, включає традиційні медіа (друковані ЗМІ, радіо, кіно і телебачення) та нові медіа (комп'ютерно-опосередковану комунікацію, Інтернет та мобільні телефони), а також на підготовку кадрів до безпечної та ефективної взаємодії з сучасними медіасистемами, включаючи як традиційні медіа (друковані ЗМІ, радіо, кіно і телебачення), так і нові медіа (комп'ютерно-опосередковану комунікацію, Інтернет та мобільні телефони).

Медіаграмотність є однією зі складових медіакультури і означає вміння користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями для самовираження та спілкування за допомогою медіа, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати та критично інтерпретувати інформацію, отриману з різних медіа джерел, відокремлювати реальність від її віртуальної симуляції та інакше кажучи, це здатність розуміти реальність, яку конструюють медіа-джерела, і ті види владних відносин, міфів і домінування, які вони культивують.

Термін "медіаграмотність", як правило, походить від термінів "критичне бачення" та "візуальна грамотність". Інші терміни включають технологічну грамотність, інформаційну грамотність та комп'ютерну грамотність. Багато дослідників вважають медіаграмотність частиною медіаосвіти. Чим більше вивчається медіа, тим більше розвивається медіаграмотність. Іншими словами, медіаграмотність – це здатність експериментувати, інтерпретувати, аналізувати та

створювати медіатексти.

Л. Мастерман виділяє і встановлює сім причин актуальності медіаосвіти в сучасному суспільстві: 1) насиченість сучасних суспільств продуктами з високим рівнем споживання мас-медіа; 2) ідеологічне значення медіа та їх вплив на свідомість аудиторії; 3) стрімке зростання медіа інформації та посилення механізмів управління нею та розповсюдження; 4) інтенсивне проникнення медіа в ключові демократичні процеси; 5) важливість візуальної комунікації та інформації в усіх сферах; 6) необхідність виховання школярів і студентів відповідно до сучасних вимог; 7) прискорення приватизації інформації в країні та за кордоном [25, 47].

До цих причин І. Жилавська додала ще одну: "пожовтіння" медіа та загальне зниження рівня медіапродукції актуалізують потребу в освітніх технологіях у медіасфері як контрреакцію. Медіаграмотність є континуумом і тому має вісім ключових рівнів: розуміння суті (розуміння того, що з вами не відбувається) – усвідомлення мови (розпізнавання звуків мови та визначення значення слів) – розпізнавання поданої інформації (наприклад, розрізнення вигадки та того, що могло б бути насправді) – скептицизм розвитку (оцінка можливої неправдивої інформації в рекламі, чітке розуміння того, що подобається і не подобається, здатність знаходити смішними несмішних персонажів); інтенсивне навчання (сильна мотивація до пошуку конкретної інформації, артикуляція інформації, якій надається перевага, високий рівень розуміння корисності отриманої інформації); експериментальне навчання (презентація та переказ змісту, пошук несподіванок, нових емоційних та моральних реакцій, різних форм емоцій); критичне оцінювання (сприйняття повідомлення таким, яким воно є, та подальше його оцінювання у відповідних умовах, глибоке та детальне розуміння історичного, економічного та мистецького підґрунтя системи, представлені у повідомленні); вміння розуміти нюанси, що містяться у повідомленні, здатність розуміти і знаходити нюанси в подачі інформації та відмінності від подачі інших повідомлень на цю тему, здатність формувати висновки про сильні та слабкі сторони повідомлення); соціальна відповідальність (розуміння та усвідомлення

того, що певні повідомлення мають більш позитивний вплив, ніж інші.

Важливість медіаосвіти в умовах глобалізації та інформаційного суспільства полягає в тому, що засоби масової інформації в умовах глобалізації та інформаційного суспільства мають значний вплив на те, як ми сприймаємо навколишній світ. Однак часто медіа безвідповідально ставляться до своєї основної функції – чесного та правдивого висвітлення реальних подій і фактів, що призводить до створення віртуальної картини світу, яка суттєво відрізняється від реальної. Медіаосвіта дає людям можливість захистити себе і вчить критично ставитися до повідомлень. Багато сучасних дослідників вважають, що медіаграмотність є результатом медіаосвіти, оскільки люди розвивають навички аналізу та оцінки медіаматеріалів.

Аналіз теорій медіаосвіти показує, що вони є фрагментарними і не спираються на узагальнення сучасного досвіду вивчення механізмів дії медіа та їхніх ефектів, тобто впливу на аудиторію. Водночас розуміння законів функціонування мас-медіа, ланок через які виникає шум, тобто викривлення інформації, є необхідним елементом для успішної медіаосвіти [3, с. 24-26].

Тенденції формування інформаційного простору не лише в Україні, а й у багатьох інших розвинених країнах світу свідчать про те, що з розвитком комунікаційних технологій та прискоренням глобалізації інтерес споживачів на початку 21 ст. змістився від великих, розлогих аналітичних матеріалів до коротких повідомлень про події в різних сферах життя суспільства. Якщо 10-15 років тому популярними були великі аналітичні матеріали, такі як тематичні інтерв'ю, то сьогодні є попит на коротші повідомлення, такі як новини, короткі бліц-інтерв'ю та короткі коментарі.

Крім того, зростаюча кількість засобів масової інформації робить ключовим викликом для громадськості формування єдиної стрічки новин з різних джерел. Соціальні медіа надають таку можливість. Про це свідчить і поворот ЗМІ до соціальних мереж: у 2018 р. більшість українських ЗМІ використовують ці комунікації – від найпопулярнішої в міжнародній спільноті Facebook до Twitter, Youtube, Telegram тощо. Сторінки користувачів соціальних мереж дозволяють їм

бачити частини повідомлень з багатьох сторінок ЗМІ одночасно в одній стрічці, виконуючи роль так званого дайджесту подій. Перевага такого роду інформації полягає в тому, що користувачі можуть вибирати, з яких ЗМІ вони хотіли б отримувати інформацію. Крім того, соціальні медіа можна використовувати для того, щоб вподобати або прокоментувати допис – це найпростіший і найшвидший спосіб показати своє ставлення до певної інформації без додаткової реєстрації чи схвалення. З одного боку, редакція ЗМІ може безпосередньо взаємодіяти з користувачами, які можуть не лише переглядати новини, а й допомагати їх створювати, пропонуючи теми для статей та інформуючи про події. З іншого боку, спостерігається тенденція, коли власники ЗМІ продовжують гонитву за легкою наживою, наповнюючи газети, теле- і радіоефіри та інтернет-ресурси неякісним контентом, запозиченим з-за кордону, свідомо перекручуючи факти, пропагуючи чужі українцям моральні та політичні цінності і розколюючи суспільство. Нерідко інформаційний простір країни опиняється під загрозою. Загрозами інформаційній безпеці України в медіасфері є: 1) відсутність ефективної державницької національної інформаційної політики; 2) розпорошеність медіа-ринку між приватними особами-представниками великих українських та іноземних компаній; 3) надзвичайно сильна економічна залежність від власників ЗМІ; 4) незбалансованість системи управління інформаційним простором розбалансованість системи управління інформаційною сферою розбалансованість системи надання інформації кінцевим споживачам, що призводить до інформаційних прогалин, "голоду" та інформаційного перевантаження; 5) таблоїдизація ЗМІ (так звана "жовтизна"); 6) перекручування фактів, виривання їх з контексту та фокусування на негативі; 7) відсутність законодавства, яке б регулювало діяльність ЗМІ в Інтернеті.

Розглядаючи питання "чистоти інформаційного простору", експерти та дослідники, як правило, зосереджуються на тому, чи відповідає матеріал критеріям правдивості. Перекручену або повністю неправдиву інформацію прийнято називати "фейком" або "фейковими новинами". Це поняття перейшло з англійської мови в українську і дослівно перекладається як "несправжній" або

"той, що не відповідає дійсності". У системі медіа фейкові новини можна розглядати як навмисне поширення неправдивої або вигаданої інформації як у таблоїдній, так і в новинній журналістиці. Вкидання такої інформації в український інформаційний простір є частим явищем на сучасному етапі гібридної війни, спрямованим на поширення паніки та розгубленості в українському суспільстві. Російські ЗМІ подавали жахливі образи українських "бандерівців", слов'янського "розіп'ятого хлопчика" та війни різних років у різних куточках світу як події на Донбасі або "потяги з бандерівцями", які мали "знищувати" українців у Донецькій та Луганській областях у 2014 р. Загальновідомо, що ЗМІ поширювали неправдиву інформацію про події на Донбасі та про "потяги бандерівців", які мали "знищити" українців у 2014 р.

У світлі глобального поширення російської гібридної агресії країни Європейського Союзу, такі як Франція, оголосили про намір ухвалити "антифейкове" законодавство. Чинне українське законодавство, забороняє поширення дезінформації та надає громадянам право захищати свої законні інтереси в суді. Будь-яке інше законодавство запроваджуватиме додаткові заборони та заходи проти таких матеріалів, що збільшить спектр засобів утиску свободи слова та порушення демократичного устрою країни, але не зможе повністю захистити інформаційний простір від фейків. Значний розвиток сучасних технологій дозволяє законними/незаконними способами обходити будь-які заборони і, відповідно, поширювати цю інформацію серед користувачів соціальних мереж і, відповідно, у ЗМІ та навпаки. Водночас подання неправдивої інформації – не єдина і не найбільша загроза для сучасного інформаційного простору в Україні. Часто викривлена, неповна і так звана "замовчувана" інформація публікується відповідно до інтересів власників ЗМІ та редакційної політики медіа.

Дослідник А. Федоров зазначає, що основи медіаграмотності включають розуміння впливу медіа на особистість і суспільство, розуміння процесів масової комунікації, вміння аналізувати та обговорювати медіатексти, розуміння медіаконтексту, вміння створювати та аналізувати медіатексти [25]: цілями

медіаосвіти та медіаграмотності експерти визначили розвиток здатності критично мислити та розвивати критичну автономію; розвиток здатності сприймати, оцінювати, розуміти та аналізувати медіатексти; підготовку до життя в демократичному суспільстві; соціальні, культурні, політичні та економічні смисли та значення медіатекстів поглибити знання про соціальне, культурне, політичне та економічне значення медіатекстів; навчити декодувати повідомлення; удосконалити навички особистої комунікації; підвищити здатність сприймати, оцінювати, розуміти та естетично оцінювати культурні та естетичні цінності.

Про низький рівень медіаграмотності українців свідчать і результати соціологічного опитування, проведеного Міжнародним інститутом соціології в Києві в лютому 2018 р. Лише 53% респондентів вважають, що вони можуть відрізнити якісну інформацію від дезінформації та фейкових новин, принаймні у більшості випадків, (з них 20% вважають, що завжди можуть відрізнити якісну інформацію від фейкових новин). З іншого боку, третина (31%) українців вважають, що не можуть відрізнити їх або взагалі, або лише в окремих випадках. Найчастіше серед критеріїв розрізнення фейкових новин називають довіру до ЗМІ, в якому опублікована інформація (для 33% українців це один з головних критеріїв), та авторство (30%). Водночас майже всі соціально-демографічні категорії населення вважають необхідним навчання медіаграмотності. Більшість українців (61%) вважають, що над підвищенням медіаграмотності має працювати держава та громадські організації. На Заході, в Центрі та Півдні Україні 61-66% вважають, що навчання медіа грамотності є важливим, порівняно з 43% на Сході. Опубліковані дані свідчать про відсутність ефективного механізму навчання громадян України орієнтуванню в сучасному інформаційному просторі. Більшість зусиль із захисту інформаційного простору та протидії ворожій пропаганді спрямовані на роботу з джерелами та засобами подачі інформації, залишаючи кінцевих споживачів у цьому ланцюжку байдужими. Це пов'язано з тим, що реципієнти формують власну інформаційну картину світу з отриманих повідомлень, яка в подальшому спрямовує їхні реакції та поведінку в різних ситуаціях і подіях, починаючи від участі в суспільно-політичному житті до

підтримки державної політики, захисту країни та загального бачення подальшого розвитку країни [21].

1.2. Сучасні форми, методи і засоби формування медіа грамотності

Термін "фейк" має багато значень. Зокрема, фейком вважають поширення інформаційних містифікацій та свідомої дезінформації в соціальних мережах і традиційних ЗМІ. На думку О. Саприкіна, фейк як інструмент інформаційної війни – це свідоме викривлення явища, факту чи події, причому зловмисний намір цього викривлення ретельно приховується. Фейк часто є синонімом терміну "неправдива інформація". Наприклад, І. Мудра зазначає, що фейки – це підроблені матеріали, поширювані спеціально для дезінформації аудиторії. Однак вище зазначене не вважається цілком коректним. Адже фейкові новини необов'язково означають поширення лише неправдивої інформації. Іншими словами, фейкові новини в широкому розумінні (з урахуванням їхнього згубного впливу на національну безпеку) – це довільне поширення інформації/даних про події, актуальні для певної спільноти в певний момент часу, через інтернет, ЗМІ або в інший спосіб, що ґрунтується на фактах, ситуаціях, які не відбулися, частково правдивої інформації, або її поширення через призму суб'єктивності, може за певних умов негативно вплинути на розвиток внутрішньо чи зовнішньополітичних процесів та зашкодити міжнародному іміджу держави.

У вузькому розумінні фейкові новини – це поширення недостовірної інформації/даних на користь певної особи (групи осіб) з метою викривлення об'єктивної реальності для досягнення певної мети. Довільність поширення означає, що немає значення, яке джерело (спосіб доказу) обирається: друковані чи електронні ЗМІ, соціальні спільноти в інтернеті, блоги тощо. Форма поширення може бути усною або письмовою. А сама інформація/дані можуть бути неправдивими, частково правдивими або перекрученими. Неправду можна класифікувати за різними критеріями – спосіб поширення: мас-медійні (призначені для поширення в рейтингових ЗМІ) та локальні (поширюються під час розмов, у соціальних спільнотах, блогах тощо).

Зовнішні форми поширення: фотофейки, відеофейки, фейкові журналістські матеріали, фейкові пости, чутки. Регіональна спрямованість: внутрішні (конкретні території, держави, громадяни), зовнішні (спрямовані на конкретних громадян), зовнішні (спрямовані на представників міжнародної спільноти) – за об'єктом (аудиторією). За метою: поширення паніки, розпалювання міжнаціональної (расової, релігійної) ворожнечі, поширення неправдивих думок, маніпулювання свідомістю, розвага, привернення уваги до когось/чогось, підготовка суспільства до визнання певних подій, явищ, рішень тощо [41].

Дуже важливо звертати увагу на інформацію і на ресурси, в яких вона публікується. Уважному спостерігачеві вони можуть багато про що розповісти. Деякі ознаки фейкового ресурсу: 1) такі ресурси не мають розділу "про нас" і приховують власника, співробітників або авторів публікації; 2) такі ресурси маловідомі і не цитуються в традиційних ЗМІ; 3) повідомлення з таких ресурсів не підтверджуються іншими джерелами; 4) такі ресурси не містять жодних посилань на джерела. Повідомлення з таких ресурсів не підтверджуються іншими джерелами, наприклад, ресурсами, відомими підтвердженою інформацією. 5) фейковий ресурс має яскравий дизайн сайту, але автору дизайну явно бракує смаку та бажання вдосконалювати дизайн. 6) фейковий ресурс зазвичай має вигадливу назву (наприклад, "Національний антикорупційний портал"). Статус "Національний" надається лише державним організаціям і лише за спеціальним указом Президента України). У деяких випадках фейкові продукти також поширюються через соціальні мережі з різною метою. У цьому випадку слід звернути увагу на такі моменти. 7) сторінка знаменитості була створена нещодавно. Такі випадки трапляються дуже рідко, оскільки адміністратори соціальних мереж відстежують і блокують фейкові сторінки знаменитостей. Однак такі випадки цілком можливі; 8) розміщено багато фотографій, але людина завжди на самоті; 9) відсутні фотографії профілю або зображені в виді фотографії профілю пейзажі, тварини, тощо; 10) власник аканту в соцмережі рідко заходить на сторінку; 11) фотографії зроблені в різні періоди життя. Фотографії виглядають так, ніби були зроблені в різний час, але розміщені в один день; 12) фейкові

акаунти з інформацією, написаною незнайомими людьми, які дуже часто поводяться агресивно, провокують, шокують або намагаються образити людей, що майже на 100% є справою рук комп'ютерних тролів. У більшості випадків такі акаунти в соціальних мережах використовуються для провокацій [37].

Дослідженням інформаційної безпеки та впливу фейкових новин на суспільство останнім часом приділяється багато уваги в усьому світі, в тому числі і в Україні. Національна спілка журналістів Ірпеня в Україні створила власний "Український реєстр фейкових новин" – спеціальну базу даних, що містить основні критерії виявлення фейкових новин та всі новини, які підпадають під ці критерії. Патриція Моравець, Рендалл Мінаста, Алан Деніс нещодавно провели дослідження впливу, мети та методів виявлення таких новин, вивчаючи, чому люди довіряють фейковим новинам.

21 ст. характеризується новими методами протистояння інформації. Маніпулювання свідомістю та вплив на думки і рішення людей щодо підтримки збройних засобів ведення війни є успішним. Викривлені та завідомо неправдиві зображення впливають на сприйняття подій та політиків у суспільстві, тим самим вселяючи підозру та недовіру до правлячої еліти, породжуючи агресію та ненависть до інших країн та посилюючи дискримінацію. При цьому інформація може бути подана таким чином, щоб ті, на кого вона впливає, вважали, що наслідки зумовлені їхніми власними рішеннями і є єдино можливими та правильними. Натан Ротшильд сказав: "Хто контролює інформацію, той контролює світ". У сучасному світі ця фраза набула нового значення. Ті, хто створює інформаційний контент, створюють сучасний світ. Окремі журналісти, служби новин і цілі газети стають маріонетками сильних світу цього, впливати на свідомість людей не так вже й складно. Потрібно лише обрати суперечливе питання і подати його громадськості так, щоб це було вигідно всім зацікавленим сторонам.

Одним із найефективніших способів впливу на громадську думку є маніпулювання історією у власних інтересах. Щоб зробити такі "претензії" більш переконливими, вони свідомо використовують неправдиву інформацію і подають

її таким чином, щоб очорнити своїх опонентів. Яскравим прикладом такої маніпуляції є агресія Російської Федерації проти України. Захоплення території, проведення незаконних референдумів, встановлення влади на тимчасово окупованих територіях та розпалювання міжнаціональної ворожнечі на основі неіснуючих репресій проти частини російськомовного населення. Пропагандисти ігнорують той факт, що до появи російських військ на тимчасово окупованих територіях населення вільно розмовляло російською мовою, установи здійснювали прийом громадян та вели ділову переписку російською мовою. Однак під час подій 2014 р. російська сторона розпочала інформаційну війну проти України, поширюючи фейкові новини про політичну ситуацію в країні та утиски російськомовних мешканців з боку україномовних. Введені в оману журналісти часто насправді вірять інформації, яку поширюють зацікавлені сторони.

Яскравим прикладом такого впливу на суспільну свідомість є Північна Корея, яка повторює долю Радянського Союзу 1950-х років. Живучи під "залізним куполом", населення страждає від бідності та голоду, часто не маючи навіть елементарного транспорту на роботу. Вони споживають лише спеціально відібрані новини, вивчають лише пропагандистську літературу, мріють про добробут верховного лідера і вважають все це нормою; важко уявити, що в 21 ст. люди дійсно будуть контролюватися владою, але свідчення тих, кому вдалося втекти з Північної Кореї, лякають. Люди щиро вірили, що живуть в ідеальному світі, на відміну від "зіпсованих" Південної Кореї та Китаю. Їхнє мислення було спотворене політичною пропагандою про своїх лідерів, і багато хто не міг повірити в можливість кращого життя. Політична пропаганда і дезінформація – це різні поняття, але вони служать одній меті. Йдеться про вплив на установки, зміну нашого погляду на навколишній світ. З початком збройного конфлікту на сході країни подібна поведінка спостерігається в українсько-російських відносинах. Починаючи з незаконної анексії Кримського півострова, незважаючи на висновки іноземних спостерігачів, російська влада вирішила, що все це є "волевиявленням російськомовного населення і невдоволенням чинним режимом. Якби Росія

визнала себе окупантом, вона автоматично несла б відповідальність за масові вбивства, порушення суверенітету інших країн і порушення міжнародного права.

Однак, позиціонуючи себе як "сторону, що симпатизує одній зі сторін конфлікту", вона формально звільнила себе від відповідальності. Міжнародне співтовариство, пов'язане дипломатичними зобов'язаннями, не може заплющувати очі на такі дії, але, на жаль, важко притягнути іншу державу до повної відповідальності за її дії, якщо агресор не визнає свою провину. Однак збройний конфлікт є лише одним з елементів масштабних військових дій, розв'язаних Росією проти України з метою захоплення її території. В. Путін переписав історію, приписавши Росії території і навіть видатних українців, підкреслюючи, що всі ці діячі не були українцями, оскільки жили і працювали, коли Україна була частиною Радянського Союзу. Це неоднозначне твердження, враховуючи, що Радянський Союз був сформований з окремих республік з власними назвами та національностями. Звісно, західний політичний бомонд вбачає в таких заявах кремлівської влади чергову спробу відвернути увагу від власної незаконної діяльності.

Однією з улюблених історичних тем у російських новинах та виступах є те, що Україна ніколи не існувала як незалежна держава, а все, що зараз є частиною держави, є результатом перебування цієї території у складі Російської імперії, а згодом Радянського Союзу, і спроби використати історію для того, щоб відволікти увагу від власної діяльності. Інтерес російського президента до української історії особливо високий, а його заява про "створення українського народу графом Потоцьким" викликала неабиякий ажіотаж в українських історичних колах, оскільки повністю суперечить науковим фактам, але росіяни справді вірять у те, що він каже. Це, на жаль, дуже схоже на вище згаданого північно-корейського лідера. Спроби зобразити український народ невігласом, який не поважає традиції, прославляє фашизм і не поважає радянське минуле, а владу – групою дилетантів, які знищують власний народ, з кожним роком стають дедалі сильнішими. Тільки протидіючи поширенню дезінформації, перевіряючи джерела новин і критично оцінюючи отриману інформацію, всі громадяни можуть

захистити себе від інформаційної війни, яка зараз розгортається. Представники української сторони намагаються певною мірою "відбиватися" в цій "інформаційній війні". Зокрема, створюються акаунти для підвищення медіаграмотності, ведення політичної твіттер-дипломатії, контрпропаганди, підтримки проукраїнських історичних та політичних наративів, спростування російських фейків. Таким чином, критичне оцінювання отриманої інформації, підвищення стандартів відбору інформації для новинних ресурсів та використання достовірних джерел – перший крок до суспільства, яке може відрізнити новину від завуальованої маніпуляції.

Очищення медіа-контенту – один з найважливіших викликів для політиків, істориків, журналістів і навіть правоохоронних органів сьогодні. Це пов'язано з тим, що маніпулювання інформацією, яку подають людям, має непередбачувані наслідки – від простої паніки до міжнародних скандалів. Таким чином, створюється негативний імідж не лише ресурсу, який поширює інформацію, але й людей, які їй повірили. Пошук правди має вирішальне значення для науки, оскільки все, що потрапляє в сучасну стрічку новин, з часом стає історією, ніби хронікою. Тому стає все більш очевидним, що ключовим завданням сучасної історичної науки є доведення істини, відсіювання маніпуляцій та формування максимально повної картини сучасних подій [35].

У своїй роботі Келлі Борн виділяє шість факторів, які змінили інформаційне середовище і сприяли появі шейків, це: 1) демократизація створення та поширення інформації: будь-яка особа чи група тепер може впливати на багатьох людей онлайн; 2) соціалізація інформації: інформація тепер може надходити звідусіль, а не з організованих джерел відповідно до журналістських стандартів; 3) атомізація: окремі новини розходяться з брэндами та джерелами; 4) анонімність у створенні та поширенні інформації: читачів тепер більше цікавить, хто надіслав інформацію, ніж її джерело; 5) персоналізація інформаційного середовища: його можна відрізнити від друкованих видань, радіо та телебачення; 6) суверенність: на відміну від друку, телебачення та радіо, соціальні медіа є саморегульованими.

Суть фейкових новин полягає в тому, що це "новини", але з певним ступенем

недостовірності. Фейкові новини є сенсаційними і завжди користуються незмінним успіхом у недосвідченої аудиторії. Фейкові новини креативні, часто пікантні, а тому апелюють до мас і тому цікавіші для них, ніж тривіальні новини та факти. Фейкові новини з'являються в епоху постправди (набір спотворених, створених і усічених фактів, підкріплених хибними інтерпретаціями і необґрунтованими висновками та емоційно забарвлених недостатньою кількістю закономірностей і силогістичних висновків, що підтверджують певні концепції, яких дотримується автор) [4].

У Франції в 2018 р. Національна Асамблея ухвалили Закон "Про боротьбу з маніпулюванням інформацією", який надає національному регулятору широкі повноваження зупиняти поширення дезінформації каналами та соціальними мережами без рішення суду, якщо є підозра, що вона впливає на громадську думку. Російські пропагандистські канали, що транслюються у Франції, також підпадають під дію цього закону. Під час виборчого періоду національний регулятор (Вища аудіовізуальна рада Франції) зможе призупиняти і навіть відкликати ліцензії мовників, які перебувають під іноземним впливом, якщо визначить, що ЗМІ поширюють дезінформацію. Інтернет-платформи та соціальні мережі будуть змушені розкривати інформацію про особу та суму коштів, сплачених рекламодавцями за поширення контенту під час виборчих кампаній. Передбачено прискорену процедуру розгляду судом питань, пов'язаних із припиненням вірусного поширення неправдивих новин під час виборчих кампаній.

26 вересня 2018 р. Німеччина опублікувала Кодекс практики боротьби з дезінформацією в Інтернеті. Цей кодекс є переліком зобов'язань, які рекламодавці, платформи та організації, що представляють рекламну індустрію, добровільно застосовують для протидії дезінформації та пропаганді. У 2018 р. Велика Британія та Польща створили спільний підрозділ для протидії російській дезінформації та ворожій діяльності Москви у медіасфері і домовилися проводити щорічні консультації для мінімізації ворожої діяльності. У Великій Британії парламентський комітет розробив і схвалив законодавство щодо боротьби з

фейковими новинами. Італія також планує зайнятися питанням дезінформації в соціальних мережах; держави-члени ЄС почали активно розробляти правові механізми боротьби з поширенням дезінформації. Більшість країн-членів ЄС вже зацікавлені у правовому регулюванні відповідальності за наклеп у ЗМІ. Типовими правовими механізмами боротьби з фейковими новинами та дезінформацією є: моніторинг соціальних мереж; викриття фейкових новин неурядовими організаціями; повідомлення про фейкову інформацію; притягнення до відповідальності осіб, які створюють та поширюють таку інформацію; підвищення рівня медіаграмотності серед усіх категорій громадян.

Аналіз законодавства ЄС у сфері боротьби з фейковими новинами показує, що посилення цієї боротьби в інформаційній сфері та протидія поширенню деструктивної та недостовірної інформації залишається прерогативою цивільного права, а не "криміналізації" поширення фейкових новин. Водночас комісія запроваджує жорсткіші санкції проти суб'єктів, які поширюють дезінформацію, і наполягає на посиленні механізмів нагляду за онлайн-платформами. Про це йдеться у звіті робочої групи зі стратегічних комунікацій EastStratCom, яка займається моніторингом дезінформації з Росії. Організація виявила понад 500 випадків прокремлівської дезінформації про COVID-19 за один рік і понад 10000 випадків з моменту початку моніторингу в 2015 р. У 2021 р. проти Росії та Китаю були введені санкції за поширення фейкових новин. Тим часом деякі країни запровадили кримінальну відповідальність за поширення дезінформації та фейків. Наприклад, у Малайзії діє Закон про боротьбу з фейковими новинами, який передбачає позбавлення волі на строк до шести років і штраф у розмірі 123000\$ за поширення або створення новин, інформації, даних або звітів, які повністю або частково не відповідають дійсності. Закон поширюється як на фізичних осіб, так і на постачальників послуг. Він також поширюється на громадян, а також на публікації, створені в інших країнах за участю малайзійців. У правоохоронній практиці були випадки кримінального переслідування громадян, які критикували виборчий процес в країні через Інтернет.

Парламент Сінгапуру ухвалив закон, спрямований на боротьбу з фейковими

новинами. Закон передбачає кримінальну відповідальність до 10 років позбавлення волі та штраф до 1 млн. сінгапурських доларів за умисне поширення фейкової інформації. Крім того, відповідно до Закону, державні органи можуть вимагати від порушника виправити або видалити контент. Також, державні органи уповноважені блокувати веб-сайти, які поширюють суспільно значущу неправдиву інформацію.

Кримінальний кодекс Казахстану доповнено статтею 274 "Завідомо неправдива інформація", яка передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до семи років. Як істотна шкода визначаються порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, втручання в нормальну роботу організацій, установ і державних органів, створення перешкод для проведення важливих військових заходів і боєздатності військових частин. Обтяжуючими обставинами є колективне поширення такої інформації або використання для цього службового становища, заподіяння значної шкоди, використання Інтернету чи ЗМІ. При цьому наслідки не є обов'язковою ознакою цього злочину.

У Єгипті діє закон, який надає владі право блокувати акаунти в соціальних мережах і переслідувати журналістів, які поширюють фейкові новини. Згідно з цим законодавчим актом, користувачі соціальних мереж, які мають понад 5000 підписників, вважаються окремим засобом масової інформації і можуть бути притягнуті до відповідальності за поширення неправдивих новин, фейків, підбурювання до протестів та іншої незаконної діяльності. Парламент Єгипту відповідає за контроль за дотриманням закону та оцінку контенту.

У тоталітарних країнах регулювання соціальних мереж і боротьба з фейковими новинами є дуже "чутливим" питанням, яке може розглядатися як обмеження свободи слова або помста політичним опонентам. Існує два світові підходи до визначення обсягу відповідальності за поширення фейкової інформації: перший (європейський) підхід визначає цивільну відповідальність за наклеп у ЗМІ та відповідальність за поширення фейкових новин; другий підхід визначає відповідальність як фізичних осіб, так і ЗМІ за такі дії тобто кримінальне переслідування за поширення такої деструктивної інформації. Загальновідомо, що

будь-яка фейкова інформація, навіть позитивна, в кінцевому підсумку має негативний вплив і є явищем, яке загрожує медіапростору. У цьому контексті Росія активно використовує пропаганду та фейки як основний інструмент зовнішньої політики, здійснюючи негативний та деструктивний вплив на політику інших країн.

Під дезінформацією зазвичай маються на увазі різноманітні фейки, які поширюються державою-агресором з метою повалення конституційного ладу в Україні. Сьогодні дуже важко протистояти кремлівській пропаганді та дезінформації, особливо в країнах – членах ЄС, через домінування проросійського лобі в різних сферах розвідувальної діяльності. Тим часом провідні країни світу продовжують вивчати регуляторні механізми для боротьби з фейками та наклепом у соціальних мережах. Для боротьби з поширенням дезінформації необхідно чітко розмежовувати різні види фейкових новин, такі як політична пропаганда, журналістські помилки, сатира та вигадані новини з метою отримання економічної вигоди. Однак універсального рецепту протидії фейковим новинам поки що не існує. Критерієм захисту від деструктивної пропаганди та маніпуляцій людською свідомістю є насамперед міцність демократичних традицій у кожному суспільстві. Одним із способів протидії цьому явищу є блокування подібних фейків. Водночас, такий вагомий важіль впливу потребує наукових досліджень та розробки критеріїв визначення впливу дезінформації.

У 2021 р. Міністерство культури та інформаційної політики України визначило пріоритетами своєї роботи у сфері інформаційної політики та безпеки посилення боротьби з дезінформацією та проекти з медіаграмотності. Навчання та просвіта користувачів щодо того, як працює дезінформація, на що спрямовані фейки та як здійснюються маніпуляції, є набагато важливішим, ніж безпосереднє спростування тих чи інших фейків. З точки зору медіаграмотності важливо розуміти роль медіа, як вони працюють, чому вони брешуть і як ця інформація поширюється на різні цільові аудиторії. Україна намагається використовувати вітчизняні ЗМІ, Інтернет, видавничу та рекламну індустрію, власні інформаційні можливості для створення позицій у національному інформаційному просторі та

формування механізмів впливу на суспільно-політичну ситуацію в Україні, окремі зарубіжні інформаційні структури, ЗМІ та організації, пов'язані з медіа, бажано системно здійснювати комплекс заходів щодо запобігання негативній діяльності провайдерів програмних послуг з Росії, Польщі, Угорщини, Румунії. Також потрібно звертати увагу на інформаційні матеріали в національних засобах масової інформації, друкованих засобах масової інформації та мережі Інтернет (виданнях, соціальних мережах, блогосфері) із закликами до вчинення терористичних актів, насильницької зміни чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, порушення територіальної цілісності, а також і з закликами до розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті. Підготовку та розповсюдження друкованих матеріалів необхідно своєчасно виявляти, попереджати та припиняти, в тому числі шляхом застосування превентивних заходів. Попередження та мінімізація наслідків можливих деструктивних процесів у державі, спричинених негативною інформаційною діяльністю національних ЗМІ і громадськими організаціями, структурами ЗМІ, журналістськими профспілками та окремими представниками руху, з метою нівелювання факторів негативного інформаційного впливу на формування громадської думки та масової свідомості, а також попередження та мінімізації рекомендується здійснити заходи щодо запобігання впливу на розвиток суспільно-політичної, соціально-економічної та етноконфесійної ситуації в державі [22].

РОЗДІЛ 2. ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА ЯК СУБ'ЄКТ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

2.1. Основні інструменти публічних бібліотек щодо протидії фейковим новинам

В цьому підрозділі я хочу дослідити діяльність блогерів які борються з фейковими новинами, а також кількість охоплення їхньої аудиторії:

Яніна Соколова: 778 тис. підписників на YouTube, 198 тис. підписників у Facebook, 133 тис. і підписників у Instagram, 101 тис. підписників у Twitter, 50 тис. підписників у TikTok та 25 тис. підписників у Telegram. У сумі загальна кількість підписників усіх соціальних мереж складає 1 млн. 285 тис. підписників. В середньому відео Я. Соколової набирають 100-200 тис. переглядів (додаток А).

Віталій Портніков: 368 тис. підписників на YouTube, 336 тисяч підписників у Twitter, 303 тис. і підписників у Facebook, 51 тис. підписників у Instagram, 33 тис. підписників у Telegram та 7 тис. підписників у TikTok. У сумі загальна кількість підписників усіх соціальних мереж складає 1 млн. 98 тис. підписників. В середньому відео В. Портникова набирають 100-150 тис. переглядів (додаток Б).

Тарас Березовець: 680 тис. підписників на YouTube, 140 тис. підписників у Twitter, 132 тис. підписників у Facebook, 131 тис. підписників у Telegram та 39 тис. підписників у другому акаунті Facebook. У сумі загальна кількість підписників усіх соціальних мереж складає 1 млн. 122 тис. підписників. В середньому відео Т. Березовця набирають 350-400 тис. переглядів. (додаток В).

Приклади проектів, які борються з фейковими новинами.

1. Vox Ukraine – аналітична платформа, створена у 2014 р. групою економістів та юристів, які працюють в Україні та за кордоном. Ініціативу заснували випускники Київської школи економіки. За їхніми словами, головна мета Vox Ukraine – сприяти економічній дискусії та надавати якісний аналіз української економіки та інших важливих процесів [50]. Місія Vox Ukraine: підвищити рівень економічних дебатів в Україні, тим самим покращити якість прийняття економічних рішень в країні та позитивно вплинути на добробут мільйонів українців. Це досягається через якісні економічні дебати, аналіз

економічної політики, незалежну оцінку економічних реформ та інтеграцію України у світову мережу економістів та політичних лідерів. Vox Ukraine використовує наукові аналітичні методи для неупередженого дослідження найважливіших економічних та політичних процесів в Україні та прийняття рішень, а ключовими проектами команди Vox є індекс iMoRe – уніфікований економічний індикатор темпів економічних реформ, оцінка ефективності роботи міністерств, математичні методи та Data Vox, який використовує Big Data для дослідження діяльності Верховної Ради та народних депутатів, та Vox Ukraine – перший в Україні фактчекінговий проект Vox Check, який викриває брехню та маніпуляції у заявах політиків. Vox Ukraine виробляє якісний контент на економічні та пов'язані з економікою теми, всі статті, опубліковані на сайті Vox статті (за рідкісним винятком) та дослідження проходять процес рецензування. Матеріали Vox публікують провідні українські ЗМІ: Українська правда, Liga.net, Новое Время та інші великі українські ЗМІ, а також публікуються у світових виданнях, таких як The New York Times, Washington Post та Financial Times. Проект підвищує рівень економічних знань – Vox Ukraine регулярно організовує освітні семінари та лекції. Він намагається залучати найкращих світових експертів до обговорення важливих для України питань. З моменту заснування понад 270 авторів опублікували статті на Vox, серед яких нобелівський лауреат Роджер Майерсон та Ерік Берглоф, голова Лондонської школи економіки. Vox Ukraine працює за принципом відкритого блогу. Перевірка ґрунтується на принципах прев'ю [52].

2) StopFake – громадська організація "Центрмедіареформ" створена Могілянською школою журналістики з метою запровадження високих стандартів журналістської освіти в Україні, підвищення медіаграмотності та інформування громадян про небезпеку поширення пропаганди та дезінформації (фейків) у медіа. З моменту свого створення працює над впровадженням в Україні журналістики західних стандартів та підвищенням рівня медіа грамотності серед різних аудиторій – від студентів та журналістів до широкої громадськості, яка прагне споживати медіа контент критично та відповідально. З цією метою Центр

організовує семінари з фактчекінгу для журналістів та викладачів журналістики в українських університетах, а також проводить тренінги для студентів, блогерів та громадських активістів з різних регіонів України та інших країн. Центр тримає руку на пульсі останніх подій у сфері медіа та бере участь у міжнародних медіа-дослідженнях.

У 2014 р. Центр медіа реформ став лідером у боротьбі з пропагандою, а його флагманський проект Stop Fake тепер відомий медіа професіоналам по всьому світу. Окрім виявлення випадків поширення неправдивої інформації про події в Україні, вона ініціювала міжнародну дискусію про те, як боротися з цим ганебним явищем. Фактчекінговий сайт Stopfake.org був запущений 2 березня 2014 р. Ініціаторами його створення стали викладачі, випускники та студенти Могилянської школи журналістики та програми для журналістів і редакторів "Цифрове майбутнє журналістики". До проекту долучилися журналісти, редактори, програмісти, перекладачі – всі, кому небайдужа доля України та її народу під час окупації Криму та війни на Донбасі. Спочатку основною метою спільноти була перевірка та спростування викривленої інформації та пропаганди про те, що відбувається в Україні, яка поширюється у ЗМІ. Згодом проект трансформувалася в інформаційний хаб, який аналізує всі аспекти феномену кремлівської пропаганди. Він прагне вивчати не лише вплив пропаганди на Україну, але й методи її впливу на інші країни та регіони, такі як ЄС та країни колишнього Радянського Союзу. Проект є журналістською організацією, основною метою якої є перевірка інформації, підвищення медіаграмотності аудиторії та боротьба за чітке розмежування між фактологічною журналістикою та пропагандою. Це досягається не лише спростуванням окремих фейків, а й створенням архіву пропаганди, аналізом цієї інформації, проведенням тренінгів з верифікації інформації для різних зацікавлених сторін та участю в конференціях і семінарах.

Команда Stop Fake однією з перших почала впроваджувати існуючі принципи фактчекінгу для боротьби з дезінформацією та формування стійкості до деструктивних медіа-впливів. Проект називає свою методологію MAD

(Monitoring, Archiving and Debunking – моніторинг, архівування та розвінчання). Визначаючи межі екосистеми дезінформації та аналізуючи її вплив на українську аудиторію, Stop Fake здобув значний досвід роботи з прикладами російської дезінформації за останні п'ять років. Редакційна політика базується на міжнародних принципах професійної етики в журналістиці, включаючи право на достовірну інформацію. З метою інтернаціоналізації зусиль у боротьбі з дезінформацією у 2016 р. Stopfake.org приєднався до First Draft як ключовий партнер. First Draft – це глобальна мережа медіа-організацій, які спільно працюють над покращенням якості онлайн-журналістики. 22 лютого 2020 р. StopFake.org приєднався до Міжнародної мережі фактчекінгу (IFCN). У своїй роботі проект керується принципами IFCN [32].

3. "Детектор медіа" – впливовий аналітичний центр та медіа-платформа. Його місія – сприяти розвитку демократичних, вільних і професійних медіа в Україні та формуванню критично мислячих і обізнаних медіа-споживачів. Цільова аудиторія: топ-менеджмент ЗМІ, редактори, журналісти, медіа-професіонали, громадські організації, державні установи, донорські організації та медіа-споживачі. 27 квітня 2016 р. "Телекритика" змінила назву на "Детектор медіа". ГО "Детектор медіа" є правонаступником "Телекритики", яка працює з січня 2004 р. Незмінним керівником організації є її засновниця та ідейний натхненник, відома українська журналістка та медіа-експертка Н. Лігачова, і вже понад десять років команда організації послідовно працює над забезпеченням дотримання журналістських стандартів в українських медіа, спрямованих на вдосконалення національного законодавства, підвищення професійного рівня журналістів та формування демократичної культури споживання медіа серед громадян України.

Для досягнення цих цілей "Детектор медіа" створив власну медіа-платформу для широкої громадської та професійної дискусії. Організація має власну групу онлайн-видань, основним з яких є сайт "Детектор медіа" (з 2016 р.). Гасло "Детектор медіа": "Український медіа-сторожовий пес". Команда проекту інформує своїх читачів про все, що потрібно знати громадянам про медіа, аби вони працювали не на користь суспільства, а на користь рейтингів та власників.

Пріоритетними темами "Детектора медіа" є медіареформа, створення та зміцнення незалежних суспільних мовників, викриття корупції в медіасекторі, моніторинг діяльності державних та регуляторних органів у галузі, підвищення медіа грамотності та протидія перетворенню ЗМІ на інструмент пропаганди. Організація виробляє власні інформаційні продукти (фільми, ток-шоу, аналітичні матеріали, графіку), бере участь у робочих групах та дорадчих структурах при органах влади, проводить моніторинги, дослідження, тренінги та різноманітні публічні заходи. Організацію підтримують міжнародні донорські організації, такі як USAID, У-Медіа, NED, SIDA, Посольство США та Міжнародний фонд "Відродження". Журналістські та дослідницькі матеріали проекту цитують провідні міжнародні ЗМІ (BBC, Deutsche Welle, Радіо Свобода та ін.) та провідні українські видання та інформаційні агенції: "Українська правда", "Дзеркало тижня", "Інтерфакс", "УНІАН"[33].

4. Команда засновників проекту "Без Брехні" – це згуртована група професіоналів (професійні журналісти, редактори, наукові експерти та фахівці з SMM-комунікацій). Спеціалізовані теми, які висвітлюють фактчекери проекту, включають соціальну, політичну, культурну, економічну, медичну, без пекову та ін. Від інших подібних проектів "БезБрехні" відрізняє спрямованість на поширення фактчекінгу в регіонах України та здатність залучати незалежні регіональні видання та журналістів до співпраці [26]. Місія: протидіяти поширенню фейків, брехні, маніпуляцій, пропаганди та інформаційних міфів у публічній риториці топ-видань, ЗМІ та соціальних мережах; виробляти якісний перевірений контент, підвищувати рівень критичного мислення серед широкого загалу та впроваджувати культуру критичного ставлення до інформації; вдосконалення методологій фактчекінгу та форм, доступних для поширення серед широкої аудиторії; популяризація та поширення трендів фактчекінгу; залучення незалежних регіональних ЗМІ до системної перевірки фактів; формування прошарку регіональних фактчекінгових проектів як осередків перевіреної та достовірної інформації в регіональному інформаційному просторі; розробка методичних матеріалів з фактчекінгу: посібників, довідників, словників,

інструкцій, навчальних курсів, поширення нових знань та навичок через освітні заходи (тренінги, воркшопи, семінари, лекції, вебінари). Завдання включають: систематичний моніторинг та перевірка достовірності суспільно важливих та актуальних тем, таких як заяви публічних осіб, публікації у ЗМІ та пости у соціальних мережах; регулярна публікація фактчекінгових розслідувань: опис перевірок, суджень (правда, фактичні помилки, маніпуляції, брехня, неправда) та висновків, щоб привернути увагу читача до того, де і як конкретно була спотворена інформація [26].

Проект "Без брехні" – це, по суті, незалежний фактчекінговий проект. Збереження об'єктивності та неупередженості завжди є ключовим пріоритетом проекту. Фактчекінгу підлягають усі особи (посадові особи, політики, лідери думок), ЗМІ та інші засоби масової інформації, їхні заяви, публікації та пости в соціальних мережах. Методологія верифікації, яку використовує проект "БезБрехні", базується на міжнародних стандартах, інструментах фактчекінгу та досвіді світових фактчекінгових організацій. При перевірці проект використовує лише інформацію з відкритих джерел та офіційні запити до державних органів і міжнародних організацій. Вердикт у фактчекінговому розслідуванні ґрунтується на зібраних доказах та критеріях. Висновки публікуються на сайті проекту у вигляді статті. У разі виникнення спірних ситуацій проект "БезБрехні" готовий розглянути спростування. Крім того, у разі складності досягнення однозначного вердикту, проект "Без брехні" може створити експертну робочу групу. Проект "Без брехні" у своїй діяльності керується українським законодавством, міжнародним правом та загальноновизнаними у світі цінностями та етичними нормами [26].

5. При Міністерстві культури та інформаційної політики України створено Центр стратегічних комунікацій як один із механізмів протидії дезінформації спільними зусиллями держави та громадянського суспільства. Діяльність Центру зосереджена на комунікаційних заходах протидії зовнішнім загрозам, зокрема інформаційним атакам з боку Російської Федерації. Центр має на меті побудову стійкої державної комунікації для протидії дезінформації та розбудови стійкості

українського суспільства.

Основними принципами роботи є постійна співпраця з громадським сектором, унеможливлення політичного тиску, відповідальність та відкритість. А також: розробка наративів для посилення позиції України з найбільш вразливих для агресора тем; розробка меседжів для скоординованих національних зв'язків з громадськістю; об'єднувати та координувати зусилля держави та громадського сектору у протидії дезінформації; створювати безпечні онлайн-ресурси; реагування на інформаційні загрози; реагування на розвідувальні загрози, єдину БД про розвідувальну присутність зловмисників; доступ до інструментів для розбудови стійкості; підтримувати український наратив; проводити інформаційні кампанії; створити публічну платформу для обговорення проблем та вироблення рішень щодо протидії дезінформації; надавати регулярну інформацію про російську гібридну агресію; спільно з партнерами розробляти механізми протидії дезінформації; проводити тренінги для підвищення обізнаності про гібридні загрози; звіти про інформаційні загрози та механізми зловмисного впливу; надавати інструменти для підвищення стійкості до дезінформації; висвітлювати перемоги України в інформаційній війні; посилення голосу професійних ГО шляхом популяризації їхньої діяльності; забезпечити діалог між державою та ГО у розробці законодавчої бази; надавати регулярну інформацію про зловмисну діяльність агресора; ділитися значним досвідом України у виявленні та протидії дезінформації; розробляти рекомендації щодо протидії дезінформації та розбудови стійкості до неї [34].

2.2. Контент-аналіз Інтернет-ресурсів з формування медіаграмотності користувачів

Досвід навчання медіаграмотності на прикладі Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки (<https://mfknukim.mk.ua>).

За результатами всеукраїнського дослідження "Ставлення населення до медіа та споживання різних видів медіа у 2018 році", проведеного соціологічною компанією InMind на замовлення міжнародної громадської організації Inter News,

28% українців критично оцінюють інформацію, звертають увагу на баланс точок зору в певних матеріалах 29% звертають увагу на баланс точок зору в певних матеріалах, і лише 26% покладаються на свою інтуїцію та вподобання щодо достовірності новин. Таким чином, можна стверджувати, що інформаційно-медійні навички українців, особливо в малих містах і селах, є дуже низькими.

Бібліотеки мають всі можливості зробити свій внесок у формування медіа грамотного споживача, адже вони є посередниками, які надають і поширюють інформацію та знання в громаді. З огляду на це, Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Г. Ольжича (далі – ОУНБ ім. О. Г. Ольжича) протягом останніх кількох років активно працює над розвитком медіа грамотності громади: з 2018 по 2020 рр.. в рамках обласного бібліотечного проекту "Медіаграмотна людина" для учнів, студентів, вчителів, пенсіонерів та інших зацікавлених осіб, вчителів, пенсіонерів та інших цільових груп було організовано низку заходів, спрямованих на розвиток медіаграмотності та навичок критичного мислення. Серед них – тренінги "Вступ до медіаграмотності", "Як розпізнати фейкові новини" та "Реклама як інструмент маніпуляції свідомістю", дискусія "Достовірність та точність медіаінформації: кому, чому і коли вірити", візит на регіональну станцію Національної суспільної телерадіокомпанії України "UA:Миколаїв", медіа та Уроки "Молодь і медіаграмотність". Ці заходи були організовані ОУНБ, Київським національним університетом культури і мистецтв, Миколаївським університетом культури і мистецтв, Миколаївським муніципальним університетом ім. В. Д. Чайки та іншими партнерськими організаціями. Під час заходу учасники навчилися створювати та критично аналізувати медіа-повідомлення для виявлення пропагандистських та фейкових новин та протидії їхньому впливу, обговорили вплив різних типів медіа на особистість та суспільство, обговорили медіа грамотність в інших регіонах України та світі, а також обмінялися досвідом з медіаграмотності.

У грудні 2018 р. ОУНБ взяла участь у конкурсі малих грантів, організованим Посольством США в Україні, Міжнародною радою з наукових досліджень та

обміну та Американським домом у Києві для реалізації проекту "Медіаграмотна громада: місія можлива". Партнерами проектує ГО "Миколаївське обласне відділення Української бібліотечної асоціації" (МОВУБА) та організація "StopFake.org", яка за підтримки Dexis Consulting Group впроваджує проект "Освітні можливості протидії дезінформації в Україні". Метою проекту було продемонструвати практичну цінність медіа грамотності для місцевих громад через освітню кампанію, а також організувати та провести заходи з популяризації принципів медіаграмотності. Проект також включав серію тренінгів для бібліотекарів та освітян. З метою охоплення бібліотечних працівників усіх 19 районів Миколаївської області всі райони області були поділені на п'ять зон.

Крім того, було проведено чотири тренінги "Медіаграмотність: розуміння виходить за межі уяви" для викладачів вищих та професійно-технічних навчальних закладів і вчителів загальноосвітніх шкіл у Вознесенську, Новузці, Снігурівці та Первомайську під час виїздів на тренінгові бази. Загалом у тренінгу взяли участь 148 бібліотекарів та 73 вчителі. У тренінгах також взяли участь представники районних відділів освіти, шкільні бібліотекарі та музейні працівники. Тренінги були присвячені європейським стандартам підготовки інформаційних матеріалів, учасники проаналізували своє медіасередовище та обговорили шляхи розвитку медіаграмотності та навичок критичного мислення. Для Миколаївської обласної бібліотеки, яка є методичним центром для бібліотек області, важлива результативність тренінгу, тобто поширення отриманих бібліотекарями знань у громаді. Районні та сільські бібліотекарі, які взяли участь у тренінгу з медіаграмотності, організували 57 різноманітних заходів з медіаграмотності для представників громад: семінари, тренінги, круглі столи, інформаційні лекції, інформаційні ресурси, бесіди, уроки медіаграмотності та години інформаційної гігієни. Кульмінацією заходів проекту з медіаграмотності стала міжрегіональна веб-конференція "Вікно в Америку як посереднику розвитку медіаграмотності", яку провела Миколаївська обласна бібліотека; центри "Вікно в Америку" у Дніпрі, Ужгороді, Полтаві, Вінниці взяли участь у заході. Центри "Вікно в Америку" в Ужгороді, Дніпрі, Вінниці взяли участь у заході та

презентували свій досвід. Проект висвітлювався у програмі "Новий день" на телеканалі "Миколаїв", програмі "Об'єктив" на телеканалі "НІС-ТБ", на сайті Вознесенської міської ради, Новобузькій районній газеті "Вперед", на сайті Миколаївської обласної бібліотеки та ГО "УБА International", на сайті Миколаївської обласної бібліотеки та ГО "УБА", а також на сторінці "Вікно в Америку Миколаїв" у Facebook.

Логічним продовженням популяризації медіа грамотності став проект "Медіаграмотність для людей похилого віку", ініційований громадською організацією "Центр "Поділля-Соціум" (м. Вінниця) за підтримки проекту "Медійна програма USAID в Україні". Він був розрахований на 2019 р. У проекті взяли участь представники бібліотек та громадських організацій з п'яти областей України (Донецької, Вінницької, Миколаївської, Одеської та Житомирської). Партнерами в реалізації виступили ГО "УБА", Територіальний центр соціального обслуговування Центрального району м. Миколаєва та Миколаївська регіональна дирекція НСТУ "UA:Миколаїв". У рамках проекту спочатку було проведено дослідження рівня медіаграмотності серед 20 осіб віком від 55 років і старше. Бібліотечні експерти, представники ГО "МРВУБА" та аудиторія поміркували над поняттям "медіаграмотність" та дослідили думки аудиторії щодо того, яка інформація (рейкова чи правдива) переважає в медіапросторі. В рамках проекту 57 людей похилого віку взяли участь у тренінгах з медіаграмотності, аналізували медіасередовище, обговорювали, як розвивати медіа грамотність та навички критичного мислення, дізналися, що таке маніпуляція та пропаганда, як відрізнити фейкові новини від правдивих у групах. Також відбулися дві зустрічі з журналістами філій (регіональних бюро) Суспільного мовника: на "UA:Миколаїв" вони з перших вуст дізналися про останні зміни в розвитку українського державного телебачення, стандарти журналістики, відбір регіональних новин для трансляції, роботу телевізійних служб новин, у тому числі перевірку правдивості.

У лютому 2020 р. в ОУНБ відбулася презентація "Про рівень медіаграмотності людей похилого віку" та відбулася дискусія. У заході взяли участь представники Чорноморського національного університету ім. Петра

Могили, кафедри журналістики, Миколаївського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта", ГО "Європейський центр освіти дорослих", Всеукраїнської організації" Турбота про літніх в Україні", Миколаївського центрального районного територіального центру соціального обслуговування та журналісти. Під час заходу було презентовано результати Всеукраїнського аналітичного звіту соціологічного дослідження щодо рівня медіа грамотності серед людей похилого віку, а також обговорено навички критичного мислення людей похилого віку, їх здатність захистити себе від маніпулятивної та неправдивої інформації та можливості покращити своє становище через медіакомпетентність. Головним підсумком заходу став висновок про необхідність продовження роботи в цьому напрямку у співпраці з організаціями та установами, які опікуються людьми похилого віку (<https://mfknukim.mk.ua>).

Бібліотеки як центри медіаосвіти – приклад Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. О. Гончара (<https://libgonchar.org>).

Різноманітні проекти та дослідження з медіа культури та медіа освіти є прикладами впровадження сучасних методів інформаційного обслуговування в професійну діяльність бібліотечних працівників. Наприклад, працівники Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. О. Гончара виявили, що в сучасному інформаційному середовищі є доповнення до традиційного книжкового фонду аудіо та відеоматеріалами, електронними ресурсами та соціальними мережами, такими як YouTube, Twitter та Facebook, а також постійне зростання кількості користувачів цих ресурсів, має велике значення для популяризації бібліотек. Коли популяризація бібліотек стає вагомим аргументом, коли Інтернет стає пріоритетним джерелом інформації в суспільстві і перебирає на себе частину функцій бібліотеки, традиційна роль бібліотек потребує суттєвих змін. Академік В.Биков, директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Національної академії педагогічних наук України, справедливо зазначає: "Щоб інформаційний простір мав людську, позитивну спрямованість і виконував свою виховну функцію, він повинен бути насичений відповідним змістом і при кожному новому винаході необхідно вжити всіх можливих заходів

для того, щоб він служив інтересам людини, не завдаючи їй шкоди".

У світі інформаційної війни та пропаганди медіаграмотність і критичне мислення є одними з ключових навичок, які допомагають не загубитися в потоці інформації. В останні роки, у зв'язку з "гібридною війною" в нашій країні, питання медіаграмотності стоїть на порядку денному як питання національної безпеки.

Оскільки широкі верстви населення спеціально не навчаються працювати зі інформацією, бібліотеки, як ефективні комунікаційні центри, мають бути на передовій інформаційного фронту в Україні та одним із найдоступніших осередків медіаосвіти. Сучасні та креативні бібліотекарі, які йдуть в ногу з часом, можуть долучитися до цієї престижної місії і зробити вагомий внесок у всебічну підготовку учнівської та студентської молоді до безпечного та ефективного контакту з сучасними медіа, розвиток медіаобізнаності, медіаграмотності та медіакомпетентності. З 2010 року в системі освіти України триває експеримент з відпрацювання науково-методичних засад впровадження медіаосвіти в навчальних закладах. Лише 10 областей України взяли участь у цій інноваційній програмі, і оскільки обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесея Гончара тісно співпрацює зі школами, її працівники вирішили долучитися до медіаосвітніх заходів. Бібліотека відкрила новий вимір своєї діяльності, створивши "Відкритий простір" – першу студію медіакультури та медіа грамотності для молоді, яку очолила В. Гринько, головний бібліотекар відділу соціокультурних послуг.

Мета студії: допомогти учасникам орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів медіа, аналізувати, декодувати та використовувати інформацію, закодовану в медіа повідомленнях, навчити їх правилам культури спілкування в інформаційному суспільстві та процесу масової комунікації. Навчити їх захищати себе від можливих негативних наслідків. Студенти мали можливість творчо самовиражатися через медіа, створюючи відео-та аудіо продукцію та самостійно наповнюючи інформаційний простір. Під час занять учасники студії ознайомилися з основними видами ЗМІ та поняттям "інформаційна війна", а також проаналізували інформаційний простір України та процеси, що відбуваються в ньому. Заняття були цікавими та

змістовними і охоплювали такі теми: "Медіа і діти"; "Місце книги в медіа світі"; "Критичне мислення та протидія пропаганді в сучасному суспільстві"; "У кожного в голові своя собака"; "Друковані ЗМІ. Структура сучасної газети" та "Мистецтво анімаційного малюнка" (анімація). Особливою популярністю серед студентів користувався модуль "Журналістське розслідування", адже журналістика – це динамічна професія, яка постійно розвивається. У рамках студійної роботи молоді люди також займалися власною медійною творчістю. Заняття з анімації та фотографії дали їм простір для фантазії та реалізації творчих задумів; у 2017 р. учасники проекту створили свій перший планетарійний мультфільм "Шкільне кохання". Творчий доробок студії був представлений широкому загалу в рамках V Міжнародної науково-методичної конференції з медіаосвіти та медіаграмотності, що відбулася в Києві. Представники студії "Відкритий простір" презентували свою роботу з розвитку критичного, творчого та співчутливого мислення в секції "Медіаграмотність як громадянська компетентність".

У березні 2018 р. на запрошення Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва ім. Олесь Гончара студенти виступили в Сумському обласному ліцеї-інтернаті для обдарованих дітей, де вже понад сім років відповідає за медіаосвіту та веде гурток "Основи Журналістського гуртка, авторка А.Коршунова, керівник гуртка журналістики, організувала інтерактивне заняття на тему "Маніпуляція свідомістю через викривлення історичної пам'яті" в рамках Студії медіа культури та медіа грамотності "Відкритий простір". Українське суспільство потребує розвитку навичок медіа – та інформаційної грамотності серед своїх громадян в умовах пропаганди та психологічної війни. Заклади культури, особливо бібліотеки, є установами, які мають всі можливості зробити свій внесок у формування медіаграмотного споживача. Вперше у 2015 р. В. Гринько взяла участь у проекті "Програма медіаграмотності для громадян" в якості тренера. Для дорослих регулярно проводяться тренінги на теми "Медіаманіпуляції та як їм протистояти", "Не потонути в інформаційному дощі", "Механізми та фактори впливу медіа, види та прийоми медіаманіпуляцій", "Вірити без підтвердження: де поставити кому". Бібліотека вже кілька років поспіль займається просуванням

практик медіаосвіти для користувачів. Напрацьованим за ці роки досвідом активно діляться з колегами. Для шкільних бібліотекарів міста було організовано тренінг "Психологічні особливості сприйняття інформації: сучасні бібліотеки за медіа грамотність користувачів". Для працівників районних (міських) бібліотек, відповідальних за роботу з молоддю та бібліотек об'єднаних територіальних громад області проведено семінари "Бібліотечне обслуговування молоді: розширення функцій та інноваційні напрямки", тренінг-практикум "Медіа-та інформаційна грамотність: нові функції бібліотеки" та майстер-клас "Психологія людини, яка працює з інформацією". У рамках проекту "Гачки. Психологічні технології в рекламі". Основні завдання заходу – представити та поділитися кращими практиками медіаосвітньої діяльності для молоді, показати, що бібліотекарі – це багатофункціональні люди, які в епоху стрімкого розвитку інформаційних технологій можуть зробити вагомий внесок у формування культури безпечного медіаспоживання та допомогти молодим людям реалізувати свій творчий потенціал засобами сучасних медіа. Бібліотека налагодила співпрацю з Полтавським обласним центром перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій у лютому 2017 р. в рамках програми розвитку місцевого самоврядування Полтавської області для сільських та селищних голів проведено тренінг "Сучасні інформаційні технології в діяльності адміністративних органів для сільських, селищних, міських голів відбувся навчальний семінар-тренінг "Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності органів місцевого самоврядування". Тема: "Медіаграмотність державних службовців". Бібліотекарі активно працюють зі студентами, викладачами та науковцями. Наприклад, В. Гринько виступила з доповіддю "Медіаосвіта як нова функція бібліотеки" на Всеукраїнському науково-практичному семінарі "Впровадження медіаосвіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів", за результатами якого у 2017 р. було видано друком методичний посібник "Медіаосвіта в загальноосвітніх навчальних закладах Полтавської області: експериментальна розвідка". Важливою

медіаосвітньою подією для бібліотеки стала участь у VI Міжнародній науково-методичній конференції з медіаосвіти та медіа грамотності "Національний діалог: розвиток медіаграмотності в Україні" (2018, Київ). Захід мав на меті об'єднати близько 200 медіапедагогів для обміну професійним досвідом та практичними напрацюваннями (<https://libgonchar.org>).

Отже, діяльність у Полтавській обласній бібліотеці для юнацтва ім. О. Гончара (<https://libgonchar.org>) триває та успішно розвивається, бібліотека розробила власну стратегію організації та координації діяльності своїх структурних підрозділів, активного впровадження медіа культури та медіа грамотності в усі сфери життєдіяльності молоді та громад. Впровадження є запорукою сильної держави та сприяє громадянській згуртованості в нашій країні, тому є підставою для ствердження стратегічної важливості цього напрямку діяльності [32].

Медіаграма – медіа освітній проект у Сокальській районній дитячій бібліотеці. Проект "Медіаграма" у Сокальській районній дитячій бібліотеці покликаний навчити юних читачів медіаграмотності. Проект є спільною роботою бібліотекарів та читачів Сокальської районної дитячої бібліотеки. Проект передбачає об'єднання дітей, які хочуть отримати базові знання з медіаосвіти, для створення клубу за інтересами. Проект буде реалізовуватися за допомогою наступних засобів: спільні заняття з медіаграмотності; відеоуроки та мультфільми; друковані навчальні матеріали; веб-сайт з інформаційними та навчальними матеріалами; поширення інформації в соціальних мережах.

Заняття з медіаграмотності можна проводити з різними віковими групами користувачів. Для молодших користувачів можуть бути цікавішими мультфільми, а для старших – відео уроки. Таким чином, бібліотека слугує інтерактивною платформою для поширення знань у сфері медіаосвіти та медіаграмотності.

Зростаючий інтерес і потреба користувачів дитячих бібліотек до інтернет-ресурсів зумовлює необхідність створення інтерактивної платформи для медіаосвіти, яка може бути реалізована силами всієї бібліотеки через впровадження інноваційних проектів [15].

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження показали, певний рівень розвитку медіаграмотності в Україні, акцентували увагу на існуючих каналах, організація (серед яких бібліотеки) та лідерах думки, що просувають медіаосвіту та медіаграмотність серед суспільства, ведуть боротьбу з фейками та інше.

Медіаграмотність є важливою компетенцією в інформаційному просторі. Вона включає здатність критично оцінювати, аналізувати та інтерпретувати інформацію, розрізняти достовірні джерела від недостовірних, розуміти основні принципи журналістики та медіа. Медіаграмотність допомагає людям уникати підводних каменів фейкових новин та зберігати свою інформаційну незалежність.

Фейкові новини є хибними, маніпулятивними або недостовірними повідомленнями, які намагаються поширити неправдиву або обманливу інформацію. Вони мають потенціал впливати на громадську думку, змінювати переконання та маніпулювати емоціями. Фейкові новини загрожують демократичним процесам, спричиняють поділ у суспільстві та підірвують довіру до медіа. Також було досліджено що фейкові новини можуть негативно посприяти на інформаційну безпеку України, якщо та потерпає від гібридної війни з боку Російської Федерації, яка постійно поширює фейки, маніпулює та перекручує інформацію. Масове поширення фейків призводить до того, що уряди різних країн світу запроваджують спеціальні закони для того щоб контролювати та відслідковувати недостовірну інформацію.

Аналіз проектів та блогерів, що борються з фейковими новинами, виявляє наявність широкого спектру ініціатив та інструментів для боротьби з неправдивою чи маніпулятивною інформацією. Це можуть бути спеціалізовані онлайн-платформи, фактчекінгові організації, навчальні курси, які допомагають людям розвивати медіаграмотність. Деякі блогери та журналісти активно викривають фейкові новини та пояснюють методи маніпуляції, що допомагає громадянам стати більш інформованими.

Бібліотеки також відіграють важливу роль у впровадженні медіаграмотності.

Вони організують тренінги, семінари та лекції з медіаграмотності для місцевої спільноти; бібліотекарі допомагають користувачам знаходити достовірні джерела інформації, навчають критично оцінювати інформацію та надають підтримку у розвитку медіаграмотності.

Отже, для протидії фейковим новинам важливо підтримувати і поширювати медіаосвіту та медіаграмотність. Розуміння понять медіаграмотності та фейкових новин, можливість аналізу діяльності проектів та блогерів, що борються з фейками, а також розгляд діяльності бібліотек, що впроваджують медіаграмотність, надають нам засоби для розвитку критичного мислення та свідомого споживання інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гарматій О. Громадський сектор як провідний гравець сучасного поля медіаосвітньої діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/8806e283-5334-4a0d-8f7e-ccbbaa4be0db/content>
2. Гордєєва О., Нечитайло В. Феномен «fake news» в контексті забезпечення інформаційної безпеки держави [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/250655> (Дата звернення: 01.06.2023).
3. Гуріна А. Медіаграмотність як життєво необхідна навичка в сучасному соціально-політичному та культурному просторі України / А. Гуріна // Нова педагогічна думка. 2017. — № 4. — С. 24–26. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_4_8. (Дата звернення: 01.06.2023)
4. Довганюк Є. А. Фейкові новини як засіб медіакомунікації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/profile/Kostiantyn-Mizin-2/publication/367219824_Etnospecificni_emocii_ak_rezultat_protistavlenna_duhu_nimciv_na_osi_Chaos_-_Ordnung/links/63c7ac4be922c50e99a30a31/Etnospecificni-emocii-ak-rezultat-protistavlenna-duhu-nimciv-na-osi-Chaos-Ordnung.pdf#page=347 (Дата звернення: 01.06.2023).
5. Доскіч Л. С. Фейкові новини як новітній засіб маніпуляції та дезінформації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://journals.uran.ua/bdi/article/view/269809> (Дата звернення: 01.06.2023).
6. Дорош М. Як розвивається медіаграмотність в Україні: вісім висновків зі щорічної конференції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/yak_rozvivaetsya_mediagramotnist_v_ukraini_visim_visnovkiv_zi_schorichnoi_konferentsii/
7. Драбюк С. С. Пропаганда та її види. Шляхи протидії пропаганді [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/258841/255602> (Дата звернення: 01.06.2023)

8. Іванов Б. С. Щодо протидії фейковим новинам про коронавірус як загрози впливу на інформаційну безпеку країни [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://barristers.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/Didzhytaliz_bezpeka_Mizhn-konf_Golovkin_2020.pdf#page=128 (Дата звернення: 01.06.2023).

9. Іванов В., Волошенюк О. Медіаосвіта та медіаграмотність. Київ : Центр вільної преси, 2012. — 352 с.

10. Іванов В., Іванова Т. Медіаосвіта і медіаграмотність як актуальні тенденції виховання сучасної молоді. Збірник статей методологічного семінару “Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив”. Київ, 2013. — С. 25–44.

11. Ісаєнко О. Роль медіаосвіти у формуванні медіакультури сучасної молоді / О. Ісаєнко // Вісн. Кн. палати. — 2018. — № 1. — С. 22–25. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2018_1_5. (Дата звернення: 01.06.2023).

12. Кияшко Ю. Фактчекінг як інструмент протидії маніпулятивному впливу електронних ЗМІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Visnyk-45-druk.pdf#page=28> (Дата звернення: 01.06.2023).

13. Кіца М. О. Фейкова інформація в українських соціальних медіа: поняття, види, вплив на аудиторію [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/1-52/36.pdf> (Дата звернення: 01.06.2023).

14. Кіца М. Особливості та методи виявлення фейкової інформації в українських ЗМІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16109/kitsa.pdf> (Дата звернення: 01.06.2023).

15. Козак Н., Марковець О. Інформаційна діяльність дитячих бібліотек із забезпечення медіаграмотності користувачів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ics.skid-lp.info/2019/ics_2019.pdf#page=123 (Дата звернення: 01.06.2023).

16. Комінарець Т. Актуальність медіаосвіти в початковій школі. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи : зб. статей V

Міжнар. наук.-метод. конф. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української Преси, 2017. — С. 131–137.

17. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

18. Костюк Б. Інформаційна війна проти України і світу. Медіаграмотність проти пропаганди Росії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28407931.html> (Дата звернення: 01.06.2023).

19. Ладика І. Медіаграмотність як сучасна потреба інформаційного суспільства. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи : зб. статей VI Міжнар. наук.-метод. конф. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2018. — С. 35–39.

20. Лисенко Л. Бібліотека – важлива ланка медіаосвіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://medialiteracy.org.ua/biblioteka-vazhlyva-lanka-mediaosvity/>

21. Литвиненко О.В. Медіаграмотність громадян у контексті гібридних воєн: Приклад України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4940/4848> (Дата звернення: 01.06.2023).

22. Малярєнко В. І. Кращі практики зарубіжного досвіду боротьби з фейками та дезінформацією [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://il.ipri.org.ua/article/view/243793> (Дата звернення: 01.06.2023).

23. Марченко Г. В. Термінологічний аналіз сутності категорії “медіаграмотність” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34754/Marchenko.pdf?sequence=1>

24. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін : посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. Київ : Центр вільної преси. Академія української преси, 2016. — 201 с.

25. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л., Іванова Т., Мірошніченко Ю. — 2-ге вид., стер. — Київ : АУП, ЦВП, 2012. — 58 с.

26. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2013. — 352 с.

27. Місія, правила та принципи роботи проєкту «БезБрехні» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://without-lie.info/misii-pravyula-ta-pryntsyuru-roboty-proektu-bezbrehni/> (Дата звернення: 01.06.2023).

28. Нерсесян Г. А. Медіаграмотність молоді - запорука протидії інформаційній агресії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2018/14.pdf (Дата звернення: 01.06.2023) .

29. Орехов В. В. Маніпуляційні технології масмедіа як реальна загроза сьогодення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://philol.vernadskyjournals.in.ua/eng/journals/2019/1_2019/part_2/1-2_2019.pdf#page=146 (Дата звернення: 01.06.2023).

30. Петрик Л. В. Медіаграмотність як навичка XXI століття [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19799/1/Petryk_L_V_PO_17_FLMD_PI.pdf

31. Практична медіаграмотність для бібліотек / Власюк О. В., Іванова Т. В., Потапова В. І., Срібна І. С. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В.Ф. Київ : АУП, ЦВП, 2019 с. — Режим доступу: https://www.aup.com.ua/uploads/Mediahramotnist_dlya_bibliotek_AUP_2019.pdf

32. Преснер Р. Б. Вербальні інформаційно-маніпулятивні технології та способи їх протидії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v46/part_2/Filologi46_2.pdf#page=79

33. Про нас [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.stopfake.org/uk/pro-nas/> (Дата звернення: 01.04.2023).

34. Про нас [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://web.archive.org/web/20180604070716/http://ms.detector.media/go_detector_media/ (Дата звернення: 01.05.2023).

35. Про нас [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://spravdi.gov.ua/pro-nas/> (Дата звернення: 01.04.2023).
36. Пятіна Д. Д. Фейкові новини, як засіб інформаційної війни [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9245>
37. Рожило М. А. Критичне мислення як інструмент медіаграмотності з протидії фейкам і маніпуляціям [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20023/1/kryt_mysl.pdf
38. Саприкін О. А. Фейк як інструмент інформаційної війни проти України. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2016. — № 1. — С. 87–94. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_1_15
39. Семенова О. Російська пропаганда у соціальних медіа: загрози та шляхи протидії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/246384> (Дата звернення: 01.02.2023).
40. Сидоренко Л. Л. Роль бібліотеки у розвитку медіаграмотності як актуальної компетенції сучасного суспільства / Л. Л. Сидоренко // Стан та перспективи розвитку культурологічної науки : зб. тез доповідей VI Міжнар. наук.-практ. конф. / [редкол. : Н. В. Федотова (гол. ред.) та ін.]. — Миколаїв : МФ КНУКіМ, 2020. — Ч. 1. — С. 128-131.
41. Ципердюк І. Українська редакція радіо «свобода»: протидія російським інформаційним фейкам [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Visnyk-45-druk.pdf#page=291>
42. Черниш Р. Ф. Фейк як один із інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення гібридної війни / Р. Ф. Черниш // Часопис Київського університету права. — 2019. — № 2. — С. 109-114. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_2_21. (Дата звернення: 01.04.2023).
43. Штефанюк Е. Ф. Аналіз застосування існуючих технік розпізнавання фейкових новин для протидії інформаційній пропаганді [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/Infosecurity/article/view/14942>
44. Bente Kalsnes. Fake News [Electronic resource]. — Access mode: <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.000>

1/acrefore-9780190228613-e-

809?fbclid=IwAR2sgsaPZpAujWem5zK3pLccXF_OZaEe173VWynKoGZzxaCZRrJqd
WiNO-M (Дата звернення: 01.04.2023).

45. David Kamerer. Media Literacy [Electronic resource]. — Access mode:
[https://ecommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1015&context=communication_f
acpubs](https://ecommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1015&context=communication_facpubs) (Дата звернення: 01.03.2023)

46. Gordon Pennycoo, David G. Rand. The Psychology of Fake News [Electronic
resource]. — Access mode:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1364661321000516>

47. Masterman L. Teaching the Media. – London. Comedia Press, 1988. — 341 p.

48. Matthew C. Sullivan. Libraries and Fake News: What's the Problem? What's
the Plan? [Electronic resource]. — Access mode:
<https://pdxscholar.library.pdx.edu/comminfolit/vol13/iss1/7/>

49. Recommendations Addressed to UNESCO on Media Education // Education for
the Media and the Digital Age. Vienna, 1999, [Electronic resource]. — Access mode:
[http://www.nordicom.gu.se/sv/clearinghouse/recommendations-addressed-unesco-
mediaeducation](http://www.nordicom.gu.se/sv/clearinghouse/recommendations-addressed-unesco-mediaeducation)

50. Renee Hobbs and Amy Jensen. The Past, Present, and Future of Media Literacy
Education [Electronic resource]. — Access mode:
<https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=jmle>.

51. The spread of true and false news online [Electronic resource]. — Access mode:
<https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.aap9559>

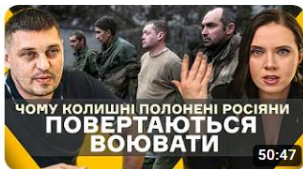
52. VoxUkraine – більше ніж найкраща аналітика про Україну [Електронний
ресурс]. — Режим доступу:
<https://web.archive.org/web/20200531132143/https://voxukraine.org/uk/about-us/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Лідери думки: Яніна Соколова

(<https://www.youtube.com/user/YaninaSokolova>)

🔥 ЧТО У РОССИЯН В ГОЛОВАХ?
Владимир Золкин и Янина...
484 тыс. просмотров • 1 месяц назад

Фільм про війна, який загинув за Україну. Ярослав Матвіїв | «Друг...
18 тыс. просмотров • 1 месяц назад

⚡ ПАНІКА в Криму. Розпад Росії.
КОНТРНАСТУП вже...
144 тыс. просмотров • 1 месяц назад

🔥 НОВЫЕ ДАННЫЕ! КАК
ЗАКОНЧИТСЯ ВОЙНА В УКРАИНЕ
155 тыс. просмотров • 1 месяц назад

КАЗНЬ росіянами українського
пленного на камеру: для чого их...
1,6 млн просмотров • 1 месяц назад

🚫 "СКРІНИ НЕ ГОРЯТЬ": свіжа
підбірка МОВНИХ ЗАШКВАРІВ. Я...
129 тыс. просмотров • 1 месяц назад

⚡ ЗЛИВ СЕКРЕТНИХ
ДОКУМЕНТІВ про контрнаступ...
204 тыс. просмотров • 1 месяц назад

⚡ ЗНАВ, ЩО РОСІЯ НАПАДЕ З
КРИМУ: КРОТ В СБУ ВЖЕ ПІД...
631 тыс. просмотров • 1 месяц назад

Лідери думки: Віталій Портников

(<https://www.youtube.com/@portnikov>)

ВІТАЛІЙ ПОРТНИКОВ

Китай запропонував капітуляцію України | Віталій Портников
229 тыс. просмотров • 2 дня назад

Атака дронів на Краснодар | Віталій Портников
89 тыс. просмотров • 2 дня назад

Росія почала зменшуватися | Віталій Портников @radioNVua
83 тыс. просмотров • 2 дня назад

"Іван Хурс" пішов за «Москвою» | Віталій Портников
204 тыс. просмотров • 3 дня назад

Белгородщина знову атакована | Віталій Портников
108 тыс. просмотров • 3 дня назад

Белгород: губернатор в розпачі | Віталій Портников
74 тыс. просмотров • 4 дня назад

!!Чому Путін скасував «спецоперацію» | Віталій...
287 тыс. просмотров • 5 дней назад

У Белгороді палало ФСБ | Віталій Портников
146 тыс. просмотров • 5 дней назад

Лідери думки: Тарас Березовец

(<https://www.youtube.com/channel/UC7FEBULCrgaFxFxH05t6mYeHA>)

Лукашенко в критическом состоянии в Москве после...
405 тыс. просмотров • 11 часов назад

Китай предложил отдать территории Украины России -...
214 тыс. просмотров • 2 дня назад

Следом за крейсером «Москва»: уникальный корабль ЧФ РФ...
524 тыс. просмотров • 3 дня назад

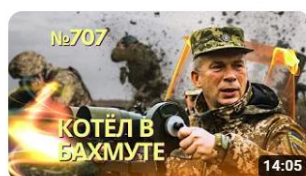
Беларусь ждёт вооруженное восстание | Зять Шойгу булками...
355 тыс. просмотров • 4 дня назад

После рейда в Белгород в РФ будет большая гражданская...
225 тыс. просмотров • 5 дней назад

СВО идёт по плану — диверсанты захватили Белгородщину |...
385 тыс. просмотров • 6 дней назад

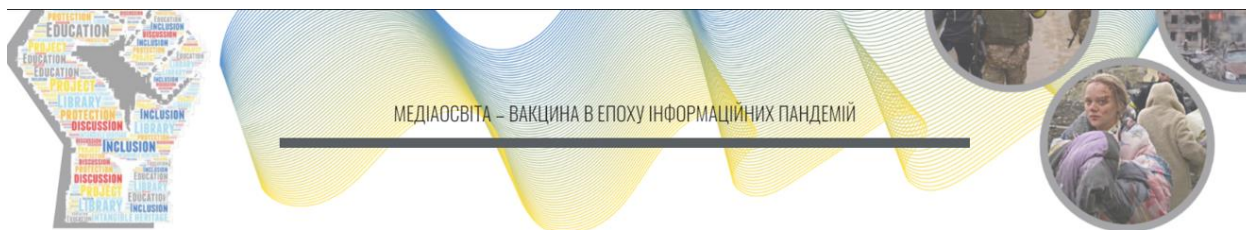
Под Бахмутом оккупанты «разбиты в хлам» | Пригожин...
566 тыс. просмотров • 7 дней назад

Передача F-16 означает резкое изменение баланса в пользу...
136 тыс. просмотров • 7 дней назад

Державна бібліотека України для юнацтва (м. Київ)
(<http://4uth.gov.ua/>)

Проект «Культурно-бібліографічний фронт»

Інформація як щит і меч. Медіаосвіта – вакцина в епоху інформаційних пандемій : бібліогр. покажч. / [уклад. Г. Буркацька ; ред. - В. Кучерява, Н. Линкевич] : Держ. б-ка України для юнацтва. – Київ : [б. в.], 2021. – 71 с.

Бібліографічний покажчик – один зі способів протистояти новим загрозам в епоху інформаційних пандемій.

Інфомедія – фейковий потік інформації – хвороба, яка значно обігнала поширення пандемії коронавірусу. Тому покажчик структурований як медичний/бібліографічний протокол надання допомоги для лікування інфомедії:

- діагноз;
- протівірусна/протифейкова імуномодуюча та підтримуюча терапія;
- рецепти ліків;
- профілактика;
- епікриз.

Сформувати колективний медіаіммунітет допоможе вакціонування кращими українськими проєктами з медіаграмотності,

Культурно-бібліографічний фронт

- ✓ Головна
- ✓ Культура на часі
- ✓ Правовий статус військовополонених
- ✓ Довкілля і війна
- ✓ Розстріляна культура
- Сила книготерапії
- ✓ Інформація як щит і меч
- ✓ Від інформаційної війни до війни сенсів
- Медіаосвіта – вакцина в епоху інформаційних пандемій

ПРАВИЛА МЕДІАГРАМОТНОГО КЛІКЕРА (ЮНЕСКО)

Медіаграмотний клікер – що це? [Електронний ресурс] // Медіаграмотність і медіаосвіта : [портал]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://medialiteracy.org.ua/mediagramotnyj-kliker-shho-tse/>. – Опубліковано : 30.10.2020. – Назва з екрана. – Дата звернення : 20.10.2022.

Як медіаграмотний користувач (ML* CLICKER) я обіцяю ПЕРЕВІРИТИ те, що споживаю, публікую чи поширюю:

* Медіа та інформаційна грамотність: критичне мислення, креативність, грамотність, міжкультурне громадянство, знання та сталий розвиток.

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека (<https://library.vn.ua/>)

Вінницький інформаційний портал Слідкуйте за нашою діяльністю в соц. мережах

 ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ ВАЛЕНТИНА
ОТАМАНОВСЬКОГО

Адреса: вул. Соборна, 73 **Телефон:** (0432) 67-34-31 [Телефонуйте!](#)

 ПРО БІБЛІОТЕКУ КОРИСТУВАЧАМ БІБЛІОТЕКАРЯМ

НОВИНИ ТА ПОДІЇ

ПЛАН ЗАХОДІВ

Е-КАТАЛОГ

Е-БІБЛІОТЕКА

ПРОЄКТИ

КЛУБИ

Введіть пошукове слово

Головна [Новини та події](#) [Новини](#) [2021 рік](#) [Жовтень](#) [Медіаграмотність](#)

Медіаграмотність: що необхідно знати і вміти?

Рекомендаційний бібліографічний список

У сучасному світі традиційні та інтернет-медіа потужно й суперечливо впливають на суспільну думку, освіту, спричинюють зниження в суспільстві імунітету до соціально шкідливих інформаційних впливів. На жаль, багато сучасних медіа не перевіряють достовірність оприлюднених даних, нормою стало використання численних маніпулятивних технологій. Медіаграмотність – це насамперед розвиток здатності людини сприймати, створювати, аналізувати, оцінювати

Медіаграмотність: що необхідно знати і вміти?

Рекомендаційний бібліографічний список

У сучасному світі традиційні та інтернет-медіа потужно й суперечливо впливають на суспільну думку, освіту, спричинюють зниження в суспільстві імунітету до соціально шкідливих інформаційних впливів. На жаль, багато сучасних медіа не перевіряють достовірність оприлюднених даних, нормою стало використання численних маніпулятивних технологій. Медіаграмотність – це насамперед розвиток здатності людини сприймати, створювати, аналізувати, оцінювати медіатексти, розуміти соціокультурний і політичний контексти функціонування медіа та чинити спротив маніпуляціям, пропаганді, фейковим новинам, роботі «фабрик тролів» тощо. За визначенням

ЮНЕСКО у Паризькій програмі-рекомендація з медіаосвіти від 22 червня 2007 р. медіаграмотність є обов'язком і правом споживача інформаційного продукту як частини прав на самовираження та інформацію й належить до основних прав і свобод людини. Поширення медіаграмотності в українському суспільстві нерозривно пов'язане з процесами цифрової освіти широких кіл громадян, насамперед людей старшого віку, освоєння ними навичок комунікації і взаємодії у цифровому суспільстві.

Представлені у рекомендаційному бібліографічному списку книги, статті з наукових збірників та періодичних видань, вибрані електронні ресурси мають на меті сприяти кращому ідентифікуванню небажаних інформаційних впливів, вдосконаленню знань з цифрової безпеки дітей та дорослих, підвищенню психосоціальної стійкості, покращенню навичок фактчекінгу, протидії дезінформації та маніпуляціям а також питанням цифрової освіти дорослих. Бібліографічний список складається з чотирьох розділів:

- Медіаграмотність та цифрова компетентність в сучасному суспільстві;
- Медіапсихологія та безпека інформаційного простору;
- Медіаграмотність в освітньому процесі;
- Медіаосвітня діяльність бібліотек.

Бібліографічні описи у списку супроводжуються анотаціями, значна частина представлених матеріалів доступна в повному тексті онлайн. Список стане у нагоді всім, хто причетний до проблем медіаграмотності, медіаосвіти та цифрової освіти громадян: фахівцям інформаційної сфери, бібліотечним працівникам, педагогам, психологам, журналістам, студентам вищих навчальних закладів, широкому колу користувачів, зацікавлених у розумінні сучасного медіаінформаційного простору.